

Cryptoblabes gnidiella (Lepidoptera: Pyralidae) voor het eerst in België vastgesteld

Ruben Meert

Samenvatting. In de herfst van 2018 en 2019 werden in enkele Belgische supermarkten diverse rupsen van *Cryptoblabes gnidiella* (Millière, 1867) aangetroffen in de kelkholte van ingevoerde vruchten van granaatappel (*Punica granatum*). Omdat er nog geen aanwijzingen zijn van voortplanting onder natuurlijke omstandigheden wordt de soort als adventief beschouwd in België. Het vraatbeeld op granaatappel wordt beschreven en fotografisch geïllustreerd. Verder wordt algemene info omtrent de soort gegeven. Tot slot worden lepidopterologen aangemoedigd om granaatappels te controleren in hun supermarkt.

Abstract. In the autumn of 2018 and 2019 several larvae of *Cryptoblabes gnidiella* (Millière, 1867) were found in Belgian grocery stores, within the calyx of imported pomegranates (*Punica granatum*). So far there are no indications of reproduction under natural conditions. Therefore *C. gnidiella* is considered to be adventive in Belgium. In this article the feeding signs on pomegranate are described and illustrated and general info concerning this species is provided. Finally, lepidopterologists are encouraged to check the pomegranates in their own grocery store.

Résumé. Pendant l'automne 2018 et 2019, plusieurs chenilles de *Cryptoblabes gnidiella* (Millière, 1867) ont été trouvées dans des supermarchés belges, à l'intérieur du calice de grenades (*Punica granatum*) importées. Jusqu'à présent, il n'y a aucune indication de reproduction dans des conditions naturelles. Par conséquent, *C. gnidiella* est considérée comme adventive en Belgique. Les traces de nutrition de la grenade sont décrites et illustrées. Des informations générales concernant cette espèce sont fournies. Enfin, les lépidoptérologues sont encouragés à vérifier les grenades dans leur propre supermarché.

Key words : *Cryptoblabes gnidiella* – New record – *Punica granatum* – Faunistics – Belgium.

Ruben Meert, Grote Snijdersstraat 75, B-9280 Lebbeke. ruben_meert@hotmail.com

Inleiding

Cryptoblabes gnidiella (Millière, 1867), citruslichtmot, is geen inheemse soort in België en bij uitbreiding het grootste deel van Noord- en Midden-Europa (Karsholt & Razowski 1996). Verschillende bronnen vermelden echter dat rupsen met enige regelmaat kunnen meeliften met diverse vruchten die gekweekt en verhandeld worden in het oorspronkelijke verspreidingsgebied van deze lichtmot. Daarbij wordt in elk geval granaatappel (*Punica granatum*) als transportmiddel bevestigd, waarmee de soort in het verleden meermaals in o.a. Groot-Brittannië en Polen werd ingevoerd. Daarbij worden de rupsen of sporen ervan nagenoeg elke keer in de kelkholte (kroontje) van de vrucht aangetroffen (Sterling & Parsons 2012, Dawisowicz & Rozwalka 2017). De kelkholte van een granaatappel is ruim en daardoor ideaal om rupsen veilig over lange afstand te laten meeliften. Rupsen van *C. gnidiella* komen overigens nog op andere commerciële fruitsoorten zoals avocado en citrusvruchten voor, maar daar lijken de schuilmogelijkheden tijdens het transport veeleer beperkt.

Na een zoektocht in diverse supermarkten werden op 1 oktober 2018 te Wieze (OV) 2 rupsen gevonden op uit Spanje ingevoerde granaatappels. In dezelfde maand volgden gelijkaardige vondsten uit Chimay (HA) (dode rups, pop en exuvium door S. Claerebout) (pers. comm. S. Claerebout) en Roeselare (WV) (3 rupsen door W. Declercq) (Waarnemingen.be 2019). Op 25 november 2019 ten slotte werd opnieuw in Wieze een bijna volgroeide rups aangetroffen in een Spaanse granaatappel (Fig. 1), die bovendien kon uitgekweekt worden (Fig. 5). Larven of imago's in de natuur werden vooralsnog niet gemeld (Waarnemingen.be 2019, De Prins & Steeman 2003–2020).

Fig. 1. Bijna volgroeide rups van *Cryptoblabes gnidiella* op granaatappel, Wieze (OV) 25.xi.2019. © Ruben Meert.

Biologie

Van deze pestsoort werden al heel wat studies gepubliceerd, waaruit blijkt dat de rups van *C. gnidiella* bijzonder polyfaag is en dus weinig kieskeurig in haar voedselkeuze. Afhankelijk van de bron wordt vermeld dat de rups zich voedt met honingdauw van diverse insecten (een van de Engelse namen is 'Honeydew moth') (Thiery 2017) en met allerlei vruchten waarvan een aantal die op commerciële schaal worden gekweekt zoals granaatappel, avocado en citrusvruchten (Leraut 2014). Verder worden (verdroogde) bloedelen, sap en steeltjes van bessen (Molet 2013), bladeren, zaden en twijgen (Dawisowicz & Rozwalka 2017) vermeld. Bij de beschrijving van de soort in 1867 beschrijft Millière hoe hij rupsen vond in samengesponnen blaadjes van *Daphne gnidium*, een in het Middellandse Zeegebied voorkomende soort peperboompeper. Hoewel *C. gnidiella* er al eerder was waargenomen (Lepinet 2019) wordt in Zuid-

Frankrijk pas sinds 1999 significante schade door de rupsen in druiventrossen vastgesteld (Thiery 2017). Voor een uitgebreide opsomming van voedselplanten wordt verwezen naar Molet 2013 en Leraut 2014.

Poppen worden aangetroffen op of in de omgeving van de voedselplant in een fijne, witte cocon (Fig. 2). Overwintering gebeurt als rups of als pop, die gevoelig is voor vorst (Thiery 2017). Afhankelijk van de locatie en de temperaturen doet de soort er tussen 5 weken en 5 maanden over om zich te ontwikkelen. Meestal zijn er meerdere generaties per jaar (Molet 2013).

Fig. 2. Verse cocon met prepupale rups van *Cryptoblabes gnidiella* op granaatappel, Wieze (OV) 08.xii.2019. © Ruben Meert.

Verspreiding

C. gnidiella is oorspronkelijk een soort uit het Middellandse Zeegebied, waarbij ze zowel voorkomt in Europa als in Noord-Afrika en Zuidwest-Azië. In Europa komt de soort van nature vooral voor in landen als Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, een aantal eilanden in de Middellandse Zee en ook Oekraïne. Ondertussen werd ze samen met de vruchten waarmee ze zich voedt in diverse andere regio's met een geschikt klimaat geïntroduceerd, waaronder Bermuda, Hawaï, Nieuw-Zeeland, Brazilië, Uruguay, Maleisië, Zuid-Afrika en Zimbabwe (Dawisowicz & Rozwalka 2017).

Op dezelfde wijze kan *C. gnidiella* met vruchten worden geïmporteerd in landen waar het klimaat ongeschikt is voor natuurlijke voortplanting. Binnen Europa werd de soort op die manier reeds adventief vastgesteld in Groot-Brittannië (Sterling & Parsons 2012), Polen (Dawisowicz & Rozwalka 2017), Denemarken, Finland, Nederland, Noorwegen, Zweden (Speidel 1996) en nu ook in België. Volgens Speidel 1996 behoort Oostenrijk tot het natuurlijke verspreidingsgebied, maar er wordt vermoed dat de soort ook daar enkel adventief voorkomt (Dawisowicz & Rozwalka 2017).

Het valt aan te nemen dat, gezien de verspreidingswijze, de soort zowat overal in Europa op die manier kan worden aangetroffen. Alleen moet de winkelende lepidopteroloog eraan denken wanneer hij de versafdeling van de supermarkt passeert.

Vraatbeeld op granaatappel

Rupsen van *C. gnidiella* voeden zich op granaatappels waarschijnlijk vooral met de verdroogde resten van de meeldraden. Geïnfecteerde vruchten kunnen herkend worden aan het fijne spinsel binnenin het kroontje, waarin oranjebruine frasskorrels werden verwerkt (Fig. 3).

Onder gekoelde omstandigheden bevindt de rups zich doorgaans goed verscholen in het spinsel op de bodem van het kroontje. Bij het uitkweken op kamertemperatuur werd dit spinsel echter opvallend uitgebreid naar de zone tussen de overblijvende kelkbladeren (Fig. 4).

Fig. 3. Vraatbeeld (compact spinsel en frass in gekoelde omstandigheden) van een rups van *Cryptoblabes gnidiella* in het kroontje van een granaatappel, Wieze (OV) 25.xi.2019. © Ruben Meert.

Fig. 4. Vraatbeeld (los spinsel en frass op kamertemperatuur) van een rups van *Cryptoblabes gnidiella* in het kroontje van een granaatappel, Wieze (OV) 08.xii.2019. © Ruben Meert.

De volwassen rups is ongeveer 12 mm lang. Kop en thoracale plaat zijn roodbruin tot zwart. De lichaamskleur is variabel: gelige, olijfgroene en rood- en bruingrijze rupsen worden waargenomen, meestal met lengtestrepen (Molet 2013).

Uitkweken kan door de geïnfecteerde granaatappel in zijn geheel in een grote bokaal of vaas te plaatsen op vochtig wit zand en af te dekken met fijnmazig gaas. Bij de in dit artikel vermelde kweek duurde het popstadium bij kamertemperatuur (18–22°C) 12 dagen en verscheen op 21 december 2019 het imago (Fig. 5).

In het kroontje van ingevoerde granaatappels kunnen ook rupsen van andere microvlinders worden gevonden. Zo werd de polyfage rups van de van oorsprong Noord-Amerikaanse soort *Anatrachyntis badia* (Hodges, 1962), allesvretend prachtmotje, reeds met zekerheid aangetroffen in Groot-Brittannië (Heckford 2004, Sterling & Parsons 2012), Polen en Turkije (Dawisowicz & Rozwalka 2017). Op gelijkaardige wijze werd de rups van de verwante *A. simplex* (Walsingham, 1981), een soort oorspronkelijk uit Afrika, Azië en Zuid-Europa, eveneens in Groot-Brittannië waargenomen (Heckford & Sterling 2004, Sterling & Parsons 2012, De Prins & De Prins 2019). Het onderscheid met *C. gnidiella* is eenvoudig: de rupsen van de vermelde *Anatrachyntis*-soorten hebben een roze lichaam (Heckford 2004, Heckford & Sterling 2004).

Fig. 5. *Cryptoblabes gnidiella*, imago e.l. 21.xii.2019, gekweekt uit een rups op granaatappel – Wieze (OV) 25.xi.2019. © Ruben Meert.

Ten slotte werd in Groot-Brittannië in 2001 ook de rups van *Stathmopoda displasis* (Meyrick, 1887) gevonden in de kelkholte van een uit Iran ingevoerde granaatappel. Deze verwant van de in België algemeen voorkomende *S. pedella* (Linnaeus, 1761), pootmot, komt van nature voor in Centraal- en Zuidwest-Azië. De volwassen larve heeft een dof paarsbruine kleur.

Voor elk van deze 3 vermelde soorten is een uitgebreide beschrijving van de larve beschikbaar in de geraadpleegde studies van Heckford en Heckford & Sterling (zie referenties). Geen van hen werd reeds gemeld uit België (De Prins & Steeman 2003–2020).

Conclusies

De uitermate polyfage *C. gnidiella* heeft door fruittransporten in het verleden zijn areaal reeds over de grenzen van continenten kunnen uitbreiden. In gebieden waar imago's worden waargenomen, is het zonder rupsenvondsten moeilijk om met zekerheid te bepalen of de soort er zich daadwerkelijk ook voortplant.

De actuele klimaatveranderingen, gecombineerd met het voortdurende lange-afstandstransport van geïnfecteerde vruchten, vergroten de kans dat de soort de komende decennia op meer plaatsen in Europa en elders vaste voet aan grond krijgt.

Voorlopig wordt *C. gnidiella* in België als adventief beschouwd. Ondertussen wordt aan entomologen gevraagd om te blijven uitkijken naar rupsen van deze en andere soorten op granaatappels in de winkel. Hierbij wordt gevraagd om eventuele vondsten consequent te melden via www.waarnemingen.be (België) of www.observation.org (wereldwijd), liefst vergezeld van een foto en de opgave van het land van herkomst van de geïnfecteerde vrucht.

Dankwoord

Dank aan de redactieleden van Phegea voor het nalezen en de nuttige correcties en aanvullingen en in het bijzonder Jurate De Prins voor het lay-outen van de tekst. I'm very grateful to Bob Heckford and Willy De Prins for providing me with the required literature. Ten slotte dank aan Rudi Goossens en Theo Garrevoet voor hun adviezen en aan Stéphane Claerebout voor het opstellen van de Franstalige samenvatting.

Referenties

- Speidel W., Segerer A. & Nuss M. 2013. Fauna Europaea: Pyralidae.— In: van Nieuwerkerken E.J. & Karsholt O. (Eds), *Fauna Europaea: Lepidoptera, Moths*. -Fauna Europaea version 2017.06. — <https://fauna-eu.org> [bezocht op 08.xii.2019].
- Dawisowicz L. & Rozwalka R. 2017. Honeydew Moth *Cryptoblabes gnidiella* (Millière, 1867) (Lepidoptera: Pyralidae): an adventive species frequently imported with fruit to Poland. — *Polish Journal of Entomology* **85**: 181–189.
- Dawidowicz L. & Rozwalka R. 2017. *Anatrachyntis badia* (Hodges, 1962) (Lepidoptera: Cosmopterigidae): the first report from Turkey and a case of importation to Poland. — *Turkish Journal of Zoology* **41**: 60–63.
- De Prins J. & De Prins W. 2019. *Afromoths, online database of Afrotropical moth species (Lepidoptera)*. World Wide Web electronic publication. — www.afromoths.net [bezocht op 17.xii.2019].
- De Prins W. & Steeman C. 2003–2020. *Catalogue of the Lepidoptera of Belgium*. — <https://projects.biodiversity.be/lepidoptera/> [bezocht op 16.iii.2020].
- Heckford R. J. 2004. *Anatrachyntis simplex* (Walsingham, 1891) (Lepidoptera: Cosmopterigidae), an adventive species new to the British Isles and a larval description. — *Entomologist's Gazette* **55**: 95–101.
- Heckford R. J. 2003. *Stathmopoda displasis* (Meyrick, 1887) (Lepidoptera: Oecophoridae) an adventive species new to the British Isles. — *Entomologist's Gazette* **54**: 1–4.
- Heckford R. J. & Sterling P. H. 2004. *Anatrachyntis badia* (Hodges, 1962) (Lepidoptera: Cosmopterigidae) an adventive species new to the British Isles, possibly the second record from Spain and a larval description. — *Entomologist's Gazette* **55**: 81–89.
- Lépi'Net 2019. *Les Carnets du Lépidoptériste Français*. — <https://www.lepinet.fr> [bezocht op 10.xii.2019].
- Leraut P. 2014. *Moths of Europe. Volume 4. Pyralids 2*. — Verrières-le-Buisson (N.A.P Editions), 441 pp.

- Millière P. 1867. *Iconographie et description de chenilles et lépidoptères inédits. Dix-huitième livraison.* 281–327 + pl. 81–84. Paris (F. Savy).
- Molet T. 2013. *CPHST Pest Datasheet for Cryptoblabes gnidiella.* — USDA-APHIS-PPQ-CPHST.
- Speidel W. 1996. Pyralidae. — In: Karsholt O. & Razowski J. (Eds), *The Lepidoptera of Europe. A distributional checklist.* — Apollo Books, Stenstrup, 380 pp.
- Sterling P. & Parsons M. 2012. *Field Guide to the micromoths of Great Britain and Ireland.* — British Wildlife Publishing Ltd, Dorset, 416 pp.
- Thiery J. 2017. Les tordeuses de la vigne: une famille variée de ravageurs. — *Chambre d'agriculture Pyrénées Orientales Terroirs* **247**: 9.
- Waarnemingen.be 2019. *De website voor natuurinformatie van Stichting Observation International, Natuurbank Nederland (NBNL) en Natuurpunt. Cryptoblabes gnidiella.* — www.waarnemingen.be [bezocht 28.vii.2019].
-